

tíðindablaðið sosialurin

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgevandi: P/f Sosialurin
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyrirtaksstjóri: Krisjan Dahl
Bláðólk: Hogni Djurhuus
Randi Jacobsen
Ljósmyndari: Kalmar Lindenskov
Uppseting: P/f Sosialurin
Prent: P/f Pressan 1981

Ein ávaring

SJÓNVARPSENDINGIN um kjarnorkuburturkast, sum varð vist seinasta týskvöld, er ein týðulig ávaring til mannaætlinna, hóast bert ein av mongum. Sum ikki vit hava fingið nóg nógvar ávaringar nú aftan á Tjernobyl t.d. vil onkur spyrja! Fyri tey, sum ikki hava givið sær so nógvar far um vanlukkuna á tí sovjetiska kjarnorkuverkinum ella møgulega hava gloymt hana, fyri tey var sendingin um kjarnorkuburturkast í Bretlandi uttan íva ein ávaring. Og fyri tey av okkum, sum eru vitandi um teir vandar, sum fylgja við kjarnorku-idnaðinum, fyri tey var henda sending bert ein staðfesting av tí illgruna tey leingi hava havt og um somu tí ein eggjan til at leggja enn størri herðslu á at gera vart við vandan við dálking frá kjarnorku-idnaðinum.

NÚ er tað ikki so, at hetta skal skiljast sum einvís mótmæla mótí allum teimum tekniskum framstigum, sum annars eru komin við granskingini og útnyttanini av kjarnorkuni, men vit meta eina avgerandi treyt fyri framtíðar trivnaði og menning á hesi jørð at vera innlit og varsemi í øllum tí vit fyrirtaka okkum. Hetta ikki minst, tá tað snýr seg um at menna idnaðin.

SENDINGINI um kjarnorkuburturkast kom m.a. fram, at eitt alment bretskt felag í nógvar ár hevur fingist við at víðgera nógvar av teimum vandamiklastu radioaktívum evnum sum finnst, og sum eru partar av tí burturkasti, ið útnyttan av kjarnorkuni hevur við sær. Vit finga at vita, at kjarnorku-idnaðin í bretsku býnum Windscale, ið liggur á vestursíðuni av Bretlandi út til Írska havið, letur radioaktivt vatn renna út í havið, uttan í veruleikanum atv. hava gjørt sær greitt, hvørjar avleiðingar hetta fer at hava fyri alt umhverjið og lívið har.

TAÐ er eingin loyna, at leiðslurnar á tilik-um virkjum og fyriteikum leggja ikki í at fáa slíkt sum hetta fram í fjelmidlunum, og eru tær eisini sparnar við upplýsingum. SAMBART úttalilsum frá leiðslunum í kjarnorku-idnaðinum, so fekk ein ta fatan, at alt er í besta lagi. Fólk megu «sogar» baða í sjónum, júst har radioaktiva vatnið rennur út, uttan at nakar vandi er á ferð.

NÚ nógvar ár eru farin, og fyritekan Windscale hevur latið leka út í havið milliónir av tonsum av radioaktivum vatni, eru tek-til, at umhvørvið er ávirkavt av hesum nýggju og vandamiklu evnum. Fiskur og fuglur verða funnin deyð, og í djórnum finnst so eisini radioaktivt evni, sum uttan íva stava frá Windscale. Hóast tað ikki finnst nógvar almenn hagtel yvir krabbameinstilburðir har í økinum, so hava filmsfólk og tíðindafólk av sínum eintingum kannað víðurskiptini og hava funnið fram til, at júst í økinum rúndan um Windscale eru tilburðirnar av ávisum krabbameinssjúkum hjá børnum 10 ferðir hægri enn aðrastaðni í Bretlandi. Hetta er so avgjørt ein ávaring.

oddagrein

FARA vit nú longur norður, so finna vit Dounreay á vesturstrond Skotlands. Her liggur eisini eitt líknandi kjarnorkuvirki, sum víðger kjarnorkuburturkast úr allari verðini. Hetta verkið skal nú útyggjast og í grannalondunum, serliga Noregi, men eisini Føroyum, eru komin mótmæli mótí hesi útyggjast. Víst verður nevniliga á vandan, at ein vanlukka her kann heilt taka livsgrundarlagið undan fiskivinnuni í Føroyum og í Suðurnoregi. Tað er eisini greitt, at verða milliónir av radioaktivum vatni flutt út á opið hav, so er vandi fyri, at tey eisini kunnu koma henda vegin við rákinum og tá verður helst tørf hjá okkara fiskasælufólki at fara út í verðina at selja føroyskan fisk undir heitinum «tann besti í verðini frá tí reinasta umhvørvinum»!

FØROYSKIR myndugleikar eiga at fylgja væl við, hvat hendir í Dounreay og harðliga mótmæla útyggjast har. Menningin hevur gjørt, at heimurin í dag er vorðin so lítil, og slíkar útyggjast sum henda í Skotlandi, kunnu ein dag fáa avleiðingar fyri okkum sum búgva á hesum oyggjum.

TAÐ er rætt at mótmæla kjarnorkudubb-ing einvís og útyttan av kjarnorku til ávis endamál. Vit í Føroyum hava higartil staðið saman um at mótmæla kjarnorku-vápnadubbing og hava sagt, at okkara sjóeki skal verða kjarnorkuvápnafritt. Hetta hava allir flokkar tikið undi við, til nú fólkaflokkurin kúvendi.

SO lægi tað ljóðar, so var tað formaður fólkaflokksins, sum á Vestnordun-fundi í Reykjavík herfyri legði uppskot fram um at mótmæla eina útyggjast av Dounreay í Skotlandi.

VIT spyrja, hvar er logikkurin, tá ein og sami maður og flokkur fyrst góðtekur, at tað liggja kjarnorkuleiddir kavbátar í Nólsoyarfirði, og um somu tíð tekur til at mótmæla kjarnorkuvirksemi í Skotlandi til fríðarlig endamál. Hvi hálvur heldur enn heilur. Er hetta tað vit nevna duplilmoral. Tað lata vit lesaran avgera.

STAVNHALD okkara er, at kjarnorku-vápn mugu ikki finnst á føroyskum øki og heldur ikki í Norðurlondum. Vit eiga sum smátjóðir at gera vart við vandan sum ræður við kjarnorkudubbingini og bert á tann hátt kunnu vit gera okkara til, at hesin heimur verður at liva í hjá okkara komandi ættarliðum. Vit meta eisini, at slíkt virksemi, sum fer fram í Dounreay og sum eftir ætlanini skal útyggjast, er ein hótan móti tí lívi, sum er her um okkara leiðir. Tí mótmæla við og mæla okkara myndugleikum til at gera tað sama. Ikki bert einaferð, men áhaldandi og framhaldandi.

jamú

Eyðfinnur Egholm villeiðir Føroya fólk

Tað er einki høpi í kostnaðarmetingini uppá 15 mill. kr., sum Eyðfinnur Egholm uppgav í SvF týsdagin 6. jan. í ár sum árligar rakstrarútreiðslur fyri brennistøðina hjá IRF. Rætti prisurin er minst 23 mill. árliga, helst rættiliga nógvar hægri.

Um ein hyggur eftir, hvussu talið 15 mill. kr. kemur fram, so sæst, at útreiðslurnar allan vegin igjøgnum eru systematiskt og grovt undirmettar av IRF.

Nøkur dømi uppá villleiðingarnar: Hetta er sammetingar við kostnaðarmetingar hjá Havni, sum eg meti eru rimiligar.

Útreiðslurnar av inn-savnan og koyring av ruski og øsku. Fyri IRF eisini sjóvegis flutningur.

IRF: 3,9 mill. árliga
Havnin: 2,9 mill. árliga

Koyring og innsavnan og sjóvegis flutningur frá 30.000 fólkum úr øllum Føroyum skal altoast kosta bert 1 mill. kr. meira enn innsavnan og koyring frá 15.000 fólkum í Havni, har alt liggur innan fyri eina fjarstøðu upp á uml. 4 km.

Hvussu er komið fram til hetta tal, og hvør hevur gjørt tað? Man viðkomandi sjálvur hava trúð uppá tað ella er hetta bert «bluff»? Onnur trúgva ikki slíku. Um tað skal vera nógvar meining í talinum hjá IRF, má tað hækkaast við minst 2-3 mill.

Rakstur

Hesin «postur» umfatar lönir, viðlíkahald (bilar, traktorar, bygningar, tøkni o.m.a.), olju el o.s.fr.

Havnin: 3 mill. árliga
IRF: 1,2 mill. árliga

Talið uppá 1,2 mill. er aftur ein stór gáta. Tað koma at arbeiða eini 4 til 6 fólk á brennistøðini. Talið dekkar illa nokk lønina til teirra. Hvat munnu menn hava hugsað fyri sær. Elrokning uppá meira enn 0,5 mill. Oljurokning uppá nøkulunda tað sama o.s.fr. o.s.fr. hevur man roknað við, at alt er ókeypis bara?

Her skulu leggjast í minsta lagi 2,5 mill. aftrat talinum IRF hevur uppgivið.

Tað skal sigast, at nógvar av rakstrarútreiðslunum hjá Havni kommunu eru settar sera lágt. Postaútreiðslan hjá Havni er 0,73 mill. hjá IRF 1,5 mill.

Ruskláss,
eisini til bilvrak

Havnin: 0,93 mill. árliga
IRF: 0,46 mill. árliga

Altso uppi hesar 15 mill. árliga í samlaðum rakstrarútreiðslum, er bert roknað eitt ruskláss til 460.000 kr. fyri alt Føroya land.

Men hvat merkir hetta? Talaði Eyðfinnur Egholm ikki í Sjónvirpi Føroya um ruskláss fyri brennbart í Suðuroy. Jú tað gjørdi hann. Tað er bara ikki komið við í roknskapin. Og tað eru øll hini, sum skulu vera runt í Føroyum heldur ikki. Tað skulu vra tilsamans minst 6 — eitt á hvørjum meginóki.

Men hvi er kostnaðurin fyri at reka tey ikki tikið við? Hvi eru tey hildin uttanfyri?

Lat okkum aftur her konstatera at her mangla minst 3 mill.

Til síðst í løgan

Tá ið brennistøðin í Havni stendur heilt liðug, kostar hon 55 mill. kr. Ber tað tá til at tann hjá IRF, sum Eyðfinnur Egholm pástendur fer at kosta 47, tá hon í mun til ta í Havni skal hava minst fyri 10 mill. í eykaølgum í tekniskari eykaútgærd, t.v.s. aðrenn eykaútgærdina kostar 37.

Er hetta nakað ein kann lita á? Nei. Ein lág kostnaðarmeting er 50 mill. pluss 10 mill. aftrat í eykaølgum. Tilsamans 60 mill.

Aftrat hesum skal sambært Eyðfinni Egholm leggjast gomul skuld uppá tilsamans 20 mill.

T.v.s. at kommunurnar koma at avbetala uppá 80 mill. tá brennistøðin stendur liðug Úti á Vik. Men tá manglar vegurin. Hvør skal gjalda hann? Tað verður neyvan Leirvikar kommunu. Hon skyldar 3 skattaálíkningsar, og verður, um hon lænir 10 mill. kr. aftrat, sett undir administratión.

Ring viðferð av kommununum

Fyri kommunurnar er ruskmálið eitt álvarsmál, og tað er ikki líkamikið, um tað kemur at kosta 510 ella 800 ella kanska 1.000 kr. pr. íbúgva.

tjak og meningar

Vit gera lesarar okkara varugar við, at treytin fyri at fáa lesarabrev upptikin undir hesum teiginum er, at blaðstjórnin veit, hvør hevur skrivað brovini.

Men kommunurnar hava fingið eina ringa viðferð frá leiðsluni í IRF. Ongar veruligar upplýsingar um kostnað, og ong- ar veruligar upplýsingar um, hvussu nógvar skal setast av til ruskmálið, á tí árliga rakstrarætlanini hjá kommununum.

Men eg trúgvi, tað verður rok, tá kommunurnar uppdaga, at tað verða ikki 510 men 800 ella kanska 1.000 kr. pr. íbúgva tær skulu av við um árið í rusktúreidslum. Tí tað verður tað. Hetta er lætt at ávísja.

Hetta eru stórar upphæddir, og eg trúgvi ikki bygdaráðslimirnir í Føroyum eru líkaglaðir um hetta. Teir hava rætt til eina nøkulunda álíttandi kostnaðarmeting frá IRF. Tað hava teir ikki fingið. Tað teir fáa er villeiðandi tvælt, sum Eyðfinnur Egholm kom við í Sjónvirpi Føroya týskvöldið 6. janu- ar.

Til seinast hetta: Tað eru nakrir bygdaráðsformenn ið hava gjøgnumskoðað töluni hjá IRF.

Tann eini, ið eg talaði við, hevði longu fyri einum ári síðani við útrokningum gjørt sær sína egna meting um prisin av IRF-ætlanini, og kom hann fram til ein pris uppá 25 mill. árliga, svarandi til 800 kr. pr. íbúgva um árið. Ein annar kom við meira leysligum metingum fram til ein pris uppá 25-30 mill. árliga, svarandi til 800 til 1.000 pr. íbúgva um árið.

Í Tórshavn 9. jan. 1987
Jóannis Eliassen

Tit ringja

— vit skriva

Ringið telefon

11820

